

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze

LZG.411.1.1.2024
K/24/001

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

K/24/001 – Realizacja wniosków pokontrolnych sformułowanych po kontroli P/18/108
„Ochrona zabytków w województwie lubuskim na wypadek sytuacji kryzysowych”.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Zielonej Górze (dalej: <i>WUOZ, Urząd</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Barbara Bielinis-Kopeć, Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków (dalej: <i>LWKZ</i>), od 25 lipca 2005 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ewidencjonowanie i dokumentowanie zabytków podlegających ochronie. 2. Opracowywanie i aktualizowanie planów w zakresie ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych. 3. Realizacja zaplanowanych działań w zakresie ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych. 4. Ochrona zabytków w sytuacjach kryzysowych. 5. Realizacja wniosków pokontrolnych sformułowanych przez NIK.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 (do dnia zakończenia kontroli), z uwzględnieniem zdarzeń z okresu wcześniejszego, jeżeli miały istotny wpływ na zagadnienia objęte kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art.2 ust.1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontroler/Kontrolerzy	Krzysztof Hofman, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/33/2024 z dnia 15 kwietnia 2024 r.

(akta kontroli str. 1-2)

---

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena kontrolowanej działalności²

LWKZ w latach 2019-2023 zasadniczo rzetelnie realizował zadania z zakresu ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych, wykonując pięć z siedmiu wniosków pokontrolnych NIK, sformułowanych po kontroli przeprowadzonej w 2018 r.³ W dalszym ciągu nie usunięto jednak rozbieżności zapisów WPOZ⁴ i uzgadnianych POZ⁵ w odniesieniu do zakresu, sposobu i zasobów niezbędnych do zabezpieczenia poszczególnych zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych lub konfliktu zbrojnego. LWKZ nie zrealizował także wniosku NIK w zakresie pełnej realizacji zapisów obowiązującego WPOZ – nie utworzono Punktu Kierowania na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej dotyczącej zabytku.

W okresie objętym kontrolą nastąpiła poprawa warunków organizacyjno-kadrowych Urzędu w stosunku do stanu z 2018 r. W strukturze WUOZ wyodrębniono stanowisko ds. ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych. Osoba zatrudniona na tym stanowisku od 2023 roku realizowała wszystkie niezbędne zadania związane z organizacją ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych, w tym m.in. udzielała wskazówek i prowadziła szkolenia na temat sporządzania POZ przez lubuskie jst.

W obszarze ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych przedsięwzięcia LWKZ koncentrowały się przede wszystkim na określeniu działań mających na celu ograniczenie strat i zabezpieczenie zabytków przed i po wystąpieniu zdarzeń kryzysowych (udział pracowników WUOZ w akcjach ratowniczych prowadzonych przez służby zarządzania kryzysowego miał sporadyczny charakter). Pracownicy WUOZ realizowali także kontrole stanu zachowania zabytków, podczas których weryfikowano m.in. realizację kluczowych dla zabezpieczenia obiektów zabytkowych obowiązków posiadaczy/zarządców zabytków, przede wszystkim w zakresie opracowania POZ, a także przeprowadzania wymaganych przeglądów okresowych dotyczących stanu technicznego tychże obiektów.

Pomimo podejmowanych działań nadzór LWKZ nad realizacją obowiązków gmin i powiatów w zakresie opracowania gminnych ewidencji zabytków oraz planów ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych był skuteczny jedynie w ograniczonym zakresie. Dziewięć lubuskich jst nie przedłożyło dotychczas do uzgodnienia gminnej ewidencji zabytków (dalej GEZ), a blisko jedna trzecia jst nadal nie posiadało uzgodnionego z LWKZ POZ.

Pozytywnie należy ocenić fakt opracowania wzorów dokumentów POZ oraz prowadzenie cyklicznych szkoleń dla lubuskich jst w zakresie opracowywania gminnych i powiatowych ewidencji i planów dotyczących zabytków. LWKZ wykazał również dużą aktywność we współpracy z jednostkami zewnętrznymi, w tym z Policją, Państwową Strażą Pożarną, Regionalną, Dyrekcją Lasów Państwowych i podmiotami kościelnymi w zakresie oceny stanu zabezpieczenia sakralnych obiektów zabytkowych.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Wystąpienie pokontrolne z dnia 16 lipca 2018 r. po kontroli P/18/108 „Ochrona zabytków w województwie lubuskim na wypadek sytuacji kryzysowych”, zwane dalej *wystąpienie pokontrolne NIK z 2018 r.*

⁴ WPOZ – Wojewódzki plan ochrony zabytków, o którym mowa w § 3 ust.1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153), zwane dalej *rozporządzeniem kryzysowym MKiDN.*

⁵ POZ – Plan ochrony zabytków (jednostkowy, powiatowy, gminny), o którym mowa w § 3 ust.1 pkt 1-3 rozporządzenia kryzysowego MKiDN.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ewidencjonowanie i dokumentowanie zabytków podlegających ochronie

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą stan zatrudnienia w WUOZ⁶ zwiększył się z 27 (stan na 31 grudnia 2019 r.) do 36 osób (na 30 czerwca 2024 r.).

W poszczególnych latach w WUOZ zatrudnionych było w 2019 r.⁷ 27 osób (26,38 etatów), w 2020 r. 31 osób (30,25 etatów), w 2021 r. 31 osób (30,75 etatów), w 2022 r. 29 osób (28,75 etatów), w 2023 r. 38 osób (36,75 etatów); na dzień 30 czerwca 2024 r. zatrudnienie wynosiło 36 osób (35,5 etatów).

(dowód: akta kontroli str. 519)

Zgodnie ze statutem WUOZ⁸ w Urzędzie wydzielono odrębne stanowisko związane z realizacją zadań ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Stosownie do postanowień § 20 regulaminu organizacyjnego WUOZ, do obowiązków osoby będącej na stanowisku ds. ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych należy w szczególności opracowanie WPOZ oraz jego aktualizacja, a także prowadzenie rejestru i weryfikacja przedkładanych do uzgodnienia gminnych, powiatowych i innych planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Ponadto do zakresu obowiązków dwóch pracowników WUOZ⁹ należało m.in. prowadzenie spraw w zakresie prowadzenia rejestru strat w zabytkach w wyniku nadzwyczajnych zdarzeń.

(dowód: akta kontroli str. 6-101)

W celu zapewnienia realizacji zadań wynikających z WPOZ, LWKZ wprowadził wewnętrzne procedury w WUOZ w sprawie:

- wprowadzenia systemu kontroli zarządczej w WUOZ, w tym m.in. procedurę postępowania w sprawie wpisu do rejestru zabytków, procedurę udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach, procedurę prowadzenia czynności kontrolnych przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami¹⁰;
- priorytetów przyjętych w realizacji zadań w ramach ochrony zabytków w województwie lubuskim w latach 2019-2022 oraz w latach 2023-2024 związanych z udzielaniem dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach¹¹;
- ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i zagrożeń zabytków¹².

(dowód: akta kontroli str. 459-516)

Wojewódzka ewidencja zabytków (dalej WEZ) obejmowała 47.246¹³ zabytków nieruchomości. Do ewidencji zabytków, w okresie objętym kontrolą, włączono 987 zabytków¹⁴ (w 2020 r. 238 zabytki, w 2021 r. 165, w 2022 r. 344 i w 2023 r. 240).

(dowód: akta kontroli str. 413)

W latach 2019-2023 (stan na 31 grudnia) spośród zabytków ujętych w WEZ do rejestru zabytków (zabytki rejestrowe) wpisanych było:

⁶ Łącznie dla WUOZ w Zielonej Górze i Delegatury w Gorzowie Wlkp.

⁷ Wg stanu na 31 grudnia.

⁸ Załącznik do Zarządzenia Nr 213 Wojewody Lubuskiego z 30 czerwca 2010 r.

⁹ Zakres obowiązków starszego inspektora ochrony zabytków z 21.08.2018 roku oraz zakres obowiązków zatrudnionego w 2023 roku inspektora ds. ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych z 1.06.2023 r.

¹⁰ Zarządzenie LWKZ nr 14/2019 z 7 czerwca 2019 r.

¹¹ Zarządzenia LWKZ nr 4/2019 z 10 stycznia 2019 r. oraz nr 15/2022 z 24 października 2022 r.

¹² Załącznik do Zarządzenia LWKZ Nr 19/2018 z 31 grudnia 2018 r.

¹³ Stan na 31.12.2019 r.

¹⁴ Z tego 897 zabytków wpisano do rejestru zabytków województwa lubuskiego.

- w 2019 roku ogółem 14.034 zabytków, w tym 9.143 zabytków ruchomych, 4.345 zabytków nieruchomych oraz 546 zabytków archeologicznych,
- w 2020 roku ogółem 14.413 zabytków, w tym odpowiednio 9.508, 4.356 oraz 549 zabytków,
- w 2021 roku ogółem 14.523 zabytków, w tym odpowiednio 9.612, 4.362 oraz 549 zabytków,
- w 2022 roku ogółem 14.609 zabytków, w tym odpowiednio 9.661, 4.396 oraz 552 zabytków,
- w 2023 roku ogółem 14.931 zabytków, w tym odpowiednio 9.960, 4.417 oraz 554 zabytków.

W 2019 roku dokonano dziesięciu wpisów (siedem z urzędu, trzy na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, jst nie wnioskowały o wpis do rejestru zabytków), w 2020 roku 12 wpisów (odpowiednio sześć i sześć, w tym jeden wniosek jst), w 2021 roku dziesięciu wpisów¹⁵ (odpowiednio osiem i dwa, w tym jeden wniosek jst), w 2022 roku 23 wpisy¹⁶ (odpowiednio 17 i sześć, w tym jeden wniosek jst), w 2023 roku 20 wpisów¹⁷ (odpowiednio 16 i cztery, w tym jeden wniosek jst).

(dowód: akta kontroli str. 407-411)

Sposób postępowania w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych LWKZ uregulował zarządzeniem określającym procedury formalne, merytoryczne i techniczne¹⁸.

(dowód: akta kontroli str. 471-477)

Szczegółowe badanie pięciu decyzji o wpisie zabytku nieruchomego do rejestru wykazało m.in., że:

- we wszystkich przypadkach decyzje po uprawomocnieniu zostały przekazane gminie właściwej ze względu na położenie zabytku z zaleceniem uwzględnienia ich przy opracowywaniu gminnych ewidencji zabytków, zgodnie z brzmieniem § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem¹⁹ (dalej *rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków*);
- w zakresie terminowości - w trzech przypadkach karty ewidencyjne założono przed wydaniem decyzji o wpisie do rejestru (podjęto starania o ich zaktualizowanie), a w dwóch przypadkach po wydaniu decyzji²⁰;
- w zakresie zgodności kart ewidencyjnych z obowiązującymi wzorami - w przypadku trzech zabytków karty ewidencyjne były zgodne z obowiązującym wzorem, natomiast dla dwóch zabytków przedłożone przez WUOZ karty ewidencyjne nie były zgodne z obowiązującymi wzorami, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 104)

Ponadto ustalono, że WUOZ sporządził w listopadzie 2018 roku kartę ewidencyjną dla budynku dawnego kina we Wschowie, wpisanego do rejestru zabytków - co stanowiło wykonanie wniosku nr 1 zawartego w wystąpieniu pokontrolnym z 2018 roku.

(dowód: akta kontroli str. 885-904)

W latach 2019-2023 skreślono z rejestru ogółem siedem zabytków nieruchomych (w 2019 r. dwa w 2020 r. jeden, w 2021 r. trzy, w 2022 r. jeden, przy czym cztery skreślenia

¹⁵ W odniesieniu do jednej decyzji złożono odwołanie przekazane do MKiDN.

¹⁶ W odniesieniu do pięciu decyzji złożono odwołania przekazane do MKiDN.

¹⁷ W odniesieniu do dziesięciu decyzji złożono odwołania przekazane do MKiDN.

¹⁸ Załącznik nr 10 do Zarządzenia nr 14/2019 LWKZ w Zielonej Górze z dnia 7 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia systemu kontroli zarządczej w WUOZ w Zielonej Górze.

¹⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 56.

²⁰ Termin wykonania tych kart ewidencyjnych uzależniony był od znalezienia zewnętrznego wykonawcy. WUOZ niezwłocznie po wpisaniu tych zabytków do rejestru zabytków i WEZ podjął starania w celu wyłonienia wykonawcy kart ewidencyjnych dla tych zabytków.

dokonano w wyniku postępowań wszczętych z urzędu, trzy na wniosek właściciela, w tym jeden na wniosek jst.

(dowód: akta kontroli str. 412)

W okresie objętym kontrolą do LWKZ nie wpływały skargi oraz wnioski dotyczące wpisów albo skreślenia zabytku z rejestrów zabytków.

(dowód: akta kontroli str. 102)

Spośród 82 gmin województwa lubuskiego na dzień 30 czerwca 2024 r., 73 gminy złożyły wnioski do LWKZ²¹ o zaopiniowanie gminnych ewidencji zabytków (dalej GEZ). LWKZ zaopiniował pozytywnie 57²², pozostałe 16 jest w trakcie uzgadniania. Dziewięć GEZ nie zostało jeszcze przedłożonych do uzgodnienia. WUOZ gromadzi informacje o GEZ, które zostały przyjęte przez poszczególne jst.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1148)

W okresie objętym kontrolą LWKZ o konieczności założenia GEZ przypominał przy okazji szkoleń i organizowanych konwentów Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego:

- w dniu 28 marca 2019 r. w Karpaczu LWKZ wygłosiła prelekcję dotyczącą działań w kontekście samorządów lokalnych podczas Konwentu Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego;
- w dniu 16 czerwca 2021 r. LWKZ przeprowadził dla samorządowców szkolenie w formie zdalnej podczas którego poruszono m.in. problematykę gminnych ewidencji zabytków;
- w dniu 2 marca 2022 r. podczas Konwentu Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego informował o problemach związanych z brakiem gminnych ewidencji zabytków, a 10 marca 2022 r. odbyło się spotkanie w formie zdalnej z gminami, które nie założyły dotychczas GEZ – w celu omówienia aspektów związanych ze sposobem jej opracowania;
- w dniu 20-22 września 2022 r. LWKZ wziął udział w Konwencie Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego w Kołobrzegu, omawiając bieżące sprawy z gminami, w tym te dotyczące tworzenia GEZ.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1148)

LWKZ współpracował z jednostkami samorządu terytorialnego w tworzeniu i prowadzeniu GEZ m.in. poprzez:

- przesyłanie wykazów obiektów wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków i wyznaczonych do ujęcia w tej ewidencji;
- udostępnianie dokumentacji opracowanej dla obiektów zabytkowych, tj. karty ewidencyjne, fiszki adresowe, dokumentację fotograficzną, metryki cmentarzy, ewidencje parków itp.;
- na wniosek jst, LWKZ wyjaśniał wątpliwości dotyczące obiektów zabytkowych, np. dotyczące ich lokalizacji, zakresu ochrony itp.;
- pracownicy Urzędu służyli pomocą merytoryczną osobom opracowującym gminne ewidencje zabytków, udzielając konsultacji m.in. w zakresie sposobu wykonania kart i oceny wartości zabytkowych obiektu.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1148)

W okresie objętym kontrolą dziesięć gmin zwracało się do LWKZ w sprawie ujęcia w GEZ innych zabytków niż wpisane do rejestru lub objęte wojewódzką ewidencją zabytków. Łącznie takich spraw było w kontrolowanym okresie 37.

Badanie 10 spraw dotyczących uzgodnień w sprawie ujmowania w GEZ innych zabytków niż wpisane do rejestru zabytków lub WEZ wykazało, że:

²¹ To o jedenaście więcej niż według stanu na 2018 rok.

²² 49 z nich zostało przyjęte zarządzeniami burmistrzów/wójtów.

- pracownicy WUOZ na bieżąco współpracowali w wnioskującymi gminami, udzielając niezbędnych wskazówek i informacji wnioskodawcom;
- czas od chwili zgłoszenia przez gminy zabytku spoza rejestru zabytków i WEZ do uzgodnienia przez WUOZ wynosił od 6 do ponad 200 dni. Terminy uzgodnienia zależne były od liczby zabytków zgłaszanych przez poszczególne jst – WUOZ rozpatrywał zbiorczo listy zabytków proponowanych do ujęcia w GEZ.

(dowód: akta kontroli str. 641-670, 1139-1148)

W zakresie trudności i ograniczeń dotyczących realizacji zadań dotyczących ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych oraz w zakresie prowadzenia rejestru zabytków/WEZ/GEZ – LWKZ wyjaśnił, że głównym problemem jest brak sankcji za niewywiązywanie się z realizacji obowiązku stworzenia i przyjęcia GEZ czy POZ.

(dowód: akta kontroli str.871, 1139-1148)

Ustalona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W przypadku dwóch z pięciu badanych przypadków dotyczących wpisania zabytku do rejestru zabytków i WEZ stwierdzono nieprawidłowe karty zabytków, gdyż nie były one sporządzone na wymaganych prawem wzorach i w związku z tym nie zawierały wszystkich niezbędnych informacji (m.in. brak informacji o formie ochrony, danych właścicieli i użytkownika, brak współrzędnych geograficznych). I tak:

- zabytek wpisany do rejestru zabytków pod numerem L-719/A, decyzją z dnia 30 czerwca 2016 r. (oraz wpisany do WEZ) - dawny spichlerz tzw. Młynówka przy ul. Żelaznej 2 w Żaganiu (nr L-920/A) na terenie zespołu pałacowo-parkowego wpisanego do rejestru zabytków pod nr L-116/1-3/A nie posiadał karty zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. WUOZ posługuje się obecnie kartą GEZ (dla zabytku niewpisanego do rejestru zabytków) z października 2022 r. oraz kartą adresową z czerwca 2021 r.;
- zabytek most przesuwny nr K602 wraz ze schronem/jazem nr 602 w miejscowości Ołobok, gmina Skąpe, powiat świebodziński (nr L-902/A), wpisany do rejestru zabytków województwa lubuskiego decyzją z 6 grudnia 2022 r. znak RDZ.5130.30.2022[11] – WUOZ nie posiadał karty ewidencyjnej dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków i posługuje się kartą ewidencyjną zabytku architektury i budownictwa opracowaną w 1994 r. (zawiera nieaktualne dane o przynależności administracyjnej i własnościowej oraz nie posiada m.in. pola współrzędne geograficzne).

Dotychczas nie zostały założone dla tych obiektów karty ewidencyjne, o których mowa w § 9 rozporządzenia w sprawie prowadzenia rejestru zabytków.

Brak ww. kart ewidencyjnych, które stosownie do § 13 ww. rozporządzenia sporządza się co najmniej w 2 egzemplarzach, z których jeden jest włączany do WEZ, spowodował niekompletność tej ewidencji.

Z-ca LWKZ wyjaśniła, że systematycznie wysyłane są zapytania ofertowe w sprawie sporządzania kart ewidencyjnych dla zabytków (w tym także dla ww. zabytków), niemniej w związku z brakiem zainteresowania na ww. zapytania ofertowe część zabytków nie posiada kart ewidencyjnych – zgodnych z obowiązującymi przepisami. W odniesieniu do ww. „Młynówki” - w dniu 31 maja 2024 r. zawarta została umowa o dzieło wraz z przeniesieniem autorskich praw majątkowych nr 12/2024 na wykonanie karty ewidencyjnej dla ww. zabytku z terminem realizacji do 30 listopada 2024 r.

W przypadku mostu przesuwnego nr K602 wraz ze schronem z jazem nr 602 w miejscowości Ołobok do czasu zawarcia umowy na wykonanie nowej karty ewidencyjnej zabytku wpisanego do rejestru, WUOZ korzysta z karty ewidencyjnej zabytku architektury i budownictwa opracowanej w 1994 roku, która poza informacjami o przynależności administracyjnej i własnościowej, zawiera nadal aktualne dane.

(dowód: akta kontroli str. 104, 671-684)

W okresie objętym kontrolą WUOZ zapewnił poprawę warunków organizacyjno-kadrowych Urzędu w porównaniu do roku 2018, co – zdaniem NIK – może mieć pozytywny wpływ na realizację zadań m.in. w zakresie ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych. WUOZ rzetelnie prowadził rejestr i ewidencję zabytków, pomimo wystąpienia w tym zakresie jednostkowych błędów (karty ewidencyjne dwóch zabytków nie były zgodne z obowiązującym wzorem), które jednak nie miały zasadniczego wpływu na kontrolowaną działalność. WUOZ podjął liczne udokumentowane działania dyscyplinujące gminy do sporządzania GEZ, jednak nie w każdym przypadku przyniosły one oczekiwane rezultaty (dziewięć gmin województwa lubuskiego w dalszym ciągu nie ma GEZ).

2. Opracowanie i aktualizowanie planów w zakresie ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

Obowiązujący WPOZ na wypadek sytuacji kryzysowych został opracowany w 2007 roku i uzgodniony w kwietniu 2008 roku z Wojewodą Lubuskim oraz Szefem Obrony Cywilnej Kraju. LWKZ dokonywał w kontrolowanym okresie corocznej aktualizacji ww. planu. Dokonywane aktualizacje dotyczyły zmian teleadresowych i wykazów podmiotów zaangażowanych w ochronę zabytków. Aktualizacja dokonana 30 marca 2023 roku dostosowała jego treść do wymogów rozporządzenia kryzysowego MKiDN. Jeden egzemplarz WPOZ został przekazany do MKiDN zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 3 lit. b ww. rozporządzenia.

Analiza zaktualizowanego w 2023 roku WPOZ pod kątem zgodności z rozporządzeniem kryzysowym MKiDN wykazała, że plan ten spełniał wymogi wskazane w Instrukcji stanowiącej załącznik do tego rozporządzenia i zawierał m.in.:

- charakterystykę zasobów i rozmieszczenia zabytków oraz wnioski z analizy rozmieszczenia i stopnia ich spodziewanego zagrożenia;
- wykazy zabytków ruchomych i nieruchomości podlegających zabezpieczeniu na wypadek sytuacji kryzysowych;
- określenie sposobu współdziałania, powiadamiania i łączności;
- zasady informowania o stratach oraz wykaz jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców, przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia;
- część graficzną zawierającą rozmieszczenie zabytków nieruchomości.

Wskazane w WPOZ sytuacje kryzysowe obejmowały działania na wypadek pożaru, powodzi, ulewy lub zalania z innych przyczyn, wichury, śnieżycy, katastrofy budowlanej, awarii technicznej lub chemicznej, demonstracji, rozruchów ulicznych, rabunków lub aktów wandalizmu, ataku terrorystycznego i konfliktu zbrojnego.

(dowód: akta kontroli str. 154-406)

W WPOZ określono ponadto wymogi względem zarządców zabytków dotyczące niezbędnych przedsięwzięć zapobiegawczych, zabezpieczających, ratowniczych i dokumentacyjnych mających na celu uchronienie wskazanych zabytków przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem stosownie do rodzaju zagrożenia i sytuacji kryzysowych.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1148)

Urząd zaktualizował WPOZ poprzez dostosowanie jego treści do wymogów rozporządzenia kryzysowego MKiDN – na wykazie 12 *Wykaz jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców przewidzianych do udzielania pomocy zabytkom w razie zagrożenia* oraz na schemacie 13 *Sposób współdziałania, powiadamiania i łączności* uzupełniono dane powiatu we Wschowie oraz powiatów grodzkich w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp., co stanowiło realizację wniosku nr 2 wystąpienia pokontrolnego NIK z 2018 r.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1148)

WUOZ nie zapewnił pełnej zgodności gminnych i powiatowych POZ z WPOZ w zakresie zakresu, sposobu i zasobów przewidzianych do zabezpieczenia zabytków.

Badaniem objęto opisy zawarte w WPOZ dotyczące przewidywanych prac zabezpieczających obiekt zabytkowy – Pałac w Iłowej²³ z odniesieniem do indywidualnego POZ uzgodnionego przez LWKZ 14 czerwca 2022 r. oraz POZ dla Powiatu Żagańskiego uzgodnionego z LWKZ 20 października 2022 r. a także zapisy WPOZ w odniesieniu do POZ dla Gminy Krosno Odrzańskie uzgodnionym 2 kwietnia 2020 r. (porównywano zapisy dotyczące zabezpieczenia Zamku Książąt Śląskich w Krośnie Odrzańskim).

Porównanie treści WPOZ w zakresie sposobu i zakresu zabezpieczenia zabytków oraz zasobów niezbędnych do zabezpieczenia zabytku na wypadek sytuacji kryzysowych z zapisami zawartymi w trzech uzgodnionych przez LWKZ POZ wykazała rozbieżności w zakresie działań zabezpieczających zasobów niezbędnych dla realizacji takiego zabezpieczenia.

Powyższe wskazuje na brak pełnej realizacji wniosku nr 3 wystąpienia pokontrolnego z 16 lipca 2018 roku, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 232, 351,1095-1135)

WUOZ nie zapewnił również pełnej realizacji części zadań wynikających z WPOZ²⁴ – co stanowiło brak pełnego wykonania wniosku pokontrolnego nr 4 wystąpienia pokontrolnego z 16 lipca 2018 r., co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 1136-1137)

W 2023 roku LWKZ przystąpił do opracowania nowego WPOZ, który jest obecnie na etapie końcowego projektu. Z informacji otrzymanej z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej MKiDN) wynika, że w 2024 roku będą opracowane nowe wzory POZ oparte o jeden szablon dla całego kraju. Natomiast w sprawie uzgodnienia nowego WPOZ z Szefem Obrony Cywilnej Kraju, wobec likwidacji tego stanowiska – MKiDN zwróciło się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o wskazanie sposobu postępowania w kwestii uzgadniania treści nowych WPOZ.

(dowód: akta kontroli str. 124-125, 1136-1138)

LWKZ posiadał wykaz podmiotów samorządowych zobowiązanych do sporządzania i corocznego aktualizowania planów ochrony zabytków oraz prowadzi wykaz podmiotów, które przekazały plany ochrony zabytków do uzgodnienia²⁵. W WUOZ prowadzony był także wykaz aktualizacji przesyłanych przez jednostki do tego zobowiązane. Fakt realizacji tego obowiązku był weryfikowany przez pracowników WUOZ także podczas realizowanych kontroli oraz podczas rozpatrywania wniosków o przyznanie dotacji celowej na prace przy zabytku.

(dowód: akta kontroli str. 133-145, 761-762)

Na dzień zakończenia kontroli z 94 jednostek samorządowych (powiaty i gminy) z terenu województwa lubuskiego zobowiązanych do uzgodnienia z LWKZ planów ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych - plany takie uzgodniło 60²⁶, tj. nieco ponad 64% jst, a 34 jst nie posiadało uzgodnionych POZ (z tego jedna jednostka jest w trakcie uzgadniania POZ²⁷).

(dowód: akta kontroli str. 109-111, 425)

Ponadto WOUZ posiadał wykaz uzgodnionych z LWKZ indywidualnych POZ. Wykaz ten zawierał 29 pozycji i dotyczył indywidualnych POZ uzgodnionych w latach 2005-2007.

(dowód: akta kontroli str. 112-116)

Wszystkie jednostki (zarówno jst jak i jednostki organizacyjne), które uzgodniły z LWKZ plany ochrony, przekazały jeden egzemplarz POZ do WUOZ.

(dowód: akta kontroli str. 109-111)

²³ Zabytek wpisany do rejestru zabytków województwa lubuskiego pod nr 112 użytkowany przez Zespół Szkół Ponadpodstawowych w Iłowej.

²⁴ Nie utworzono m.in. Punktu Kierowania w sekretariacie WUOZ i gabinecie LWKZ (str. 38 WPOZ).

²⁵ Wykazy prowadzone są w wersji elektronicznej w postaci pliku Excel.

²⁶ Do końca 2018 roku POZ uzgodniło 55 jst.

²⁷ W trakcie uzgadniania jest POZ Miasta i Gminy Skwierzyna.

Spośród 12 powiatów jedynie osiem (niespełna 67% jednostek zobowiązanych) posiadało uzgodnione z LWKZ powiatowe POZ²⁸.

(dowód: akta kontroli str. 106)

WUOZ terminowo i rzetelnie uzgadniał POZ przesłane do LWKZ – co stanowiło realizację wniosku nr 7 zawartego w wystąpieniu pokontrolnym z 16 lipca 2018 r. Badaniem objęto uzgodnienia dotyczące:

- 1) POZ dla Gminy Krosno Odrzańskie (data wpływu do WUOZ 06.05.2024 r., uzgodniono 13.05.2024 r.);
- 2) POZ dla Gminy Bobrowice (data wpływu do WUOZ 05.06.2024 r., uzgodniono 06.06.2024 r.);
- 3) POZ dla Gminy Kolsko (data wpływu do WUOZ 21.06.2024 r., uzgodniono 04.07.2024 r.).

(dowód: akta kontroli str. 1180-1185)

W latach 2019-2024 LWKZ kierował do podmiotów, które nie zrealizowały obowiązku opracowania i uzgodnienia POZ pisma przypominające o obowiązku ich sporządzenia. Ponadto temat ten poruszany był także w trakcie szkoleń stacjonarnych i zdalnych oraz konwentów Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego. W odniesieniu do pozostałych podmiotów zobowiązanych do opracowania i uzgodnienia indywidualnych POZ obowiązek ten weryfikowano podczas realizowanych przez WUOZ kontroli w tych podmiotach oraz przy rozpatrywaniu wniosków o przyznanie dotacji celowej na prace przy zabytkach.

(dowód: akta kontroli str. 126-132)

W ocenie LWKZ zaniechanie opracowania lub brak aktualizacji POZ przez wszystkie lubuskie jest wynikiem m.in. z faktu, iż nie przewidziano sankcji za brak realizacji lub opóźniona tych obowiązków. LWKZ podejmuje liczne udokumentowane działania w celu wyegzekwowania sporządzenia lub aktualizacji gminnych i powiatowych POZ.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1148)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Porównanie treści WPOZ w zakresie sposobu i zakresu zabezpieczenia zabytków oraz zasobów niezbędnych do zabezpieczenia zabytku na wypadek sytuacji kryzysowych z zapisami zawartymi w trzech uzgodnionych przez LWKZ POZ wykazała rozbieżności w zakresie działań zabezpieczających i zasobów niezbędnych dla realizacji takiego zabezpieczenia. I tak:
  - 1) Spis przewidywanych prac zabezpieczających obiekt zabytkowy – Pałac w Iłowej²⁹ na stronie dziewiątej indywidualnego POZ uzgodnionego przez LWKZ 14 czerwca 2022 r. obejmował:
    - zabezpieczenie całego obiektu (niezwłocznie przez jedną osobę) poprzez odcięcie dopływu gazu, prądu i wody;
    - zabezpieczenie dachu przed zalaniem folią (w ciągu jednego dnia przez dwie osoby);
    - zabezpieczenie okien przed dostępem osób trzecich płytami i szybami (w ciągu jednego dnia przez dwie osoby);
    - zabezpieczenie terenu działki na wypadek katastrofy budowlanej taśmą ostrzegawczą (w ciągu jednego dnia przez dwie osoby);

²⁸ Planów nie uzgodniły dotychczas m.in. powiaty: nowosolski, wschowski, świebodziński i krośnieński.

²⁹ Zabytek wpisany do rejestru zabytków województwa lubuskiego pod nr 112 użytkowany przez Zespół Szkół Ponadpodstawowych w Iłowej.

podczas gdy w WPOZ przewidziano (pozycja 702 wykazu zabytków nieruchomych zawierającego ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu i sposoby zabezpieczeń oraz dane dotyczące realizacji prac):

- zabezpieczenie całego obiektu przez dziesięć osób w pięć dni poprzez: umieszczenie znaków rozpoznawczych konwencji haskiej, wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej i ukrycie jej z pozostałą dokumentacją, zabezpieczenie wszelkiej dokumentacji dotyczącej zabytku w odpowiednich opakowaniach i ukrycie w bezpiecznym miejscu w obrębie obiektu, wzmocnienie ochrony przeciwpożarowej, zabezpieczenie otworów okiennych.

- 2) W POZ dla Powiatu Żagańskiego uzgodnionym z LWKZ 20 października 2022 r. w wykazie zabytków nieruchomych, zawierającym ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu na wypadek sytuacji kryzysowej pod. poz. 49 wymieniono Pałac w Łłowej wraz z kompleksem zabudowań folwarcznych, murem folwarcznym i parkiem. Jako elementy podlegające zabezpieczeniu wskazano *korpus główny budynku*, jako proponowany sposób zabezpieczenia wskazano: *obserwacja*, jako niezbędne siły i czas wykonania zadania wskazano: *1 osoba + telefon komórkowy*,

podczas gdy w WPOZ przewidziano (pozycja 702 wykazu zabytków nieruchomych zawierającego ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu i sposoby zabezpieczeń oraz dane dotyczące realizacji prac):

- zabezpieczenie całego obiektu przez dziesięć osób w pięć dni poprzez: umieszczenie znaków rozpoznawczych konwencji haskiej, wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej i ukrycie jej z pozostałą dokumentacją, zabezpieczenie wszelkiej dokumentacji dotyczącej zabytku w odpowiednich opakowaniach i ukrycie w bezpiecznym miejscu w obrębie obiektu, wzmocnienie ochrony przeciwpożarowej, zabezpieczenie otworów okiennych.

- 3) W POZ dla Gminy Krosno Odrzańskie uzgodnionym 2 kwietnia 2020 r. w wykazie zabytków nieruchomych, zawierającym ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu na wypadek sytuacji kryzysowej pod. poz. 3 wymieniono Zamek Książąt Śląskich Krosno Odrzańskie. Jako elementy podlegające zabezpieczeniu przez pięć osób w ciągu siedem dni wskazano wg planu ochrony obiektu: zawieszenie znaków rozpoznawczych konwencji haskiej, wykonanie dokumentacji fotograficznej, zabezpieczenie wszelkiej dokumentacji dotyczącej zabytku, wzmocnienie ochrony przeciwpożarowej poprzez zwiększenie ilości środków gaśniczych,

podczas gdy w WPOZ przewidziano (pozycja 111 wykazu zabytków nieruchomych zawierającego ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu i sposoby zabezpieczeń oraz dane dotyczące realizacji prac):

zabezpieczenie całego obiektu przez pięć osób w dwa dni poprzez umieszczenie znaków rozpoznawczych konwencji haskiej, wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej i ukrycie jej z pozostałą dokumentacją, zabezpieczenie wszelkiej dokumentacji dotyczącej zabytku w odpowiednich opakowaniach i ukrycie w bezpiecznym miejscu w obrębie obiektu, wzmocnienie ochrony przeciwpożarowej, zabezpieczenie otworów okiennych.

Porównanie ww. POZ z WPOZ dla wybranych obiektów zabytkowych wskazało, iż w toku uzgadniania ww. dokumentów nie zachowano spójności co do zakresu, form ochrony a także zasobów niezbędnych do realizacji przewidzianych zabezpieczeń.

(dowód: akta kontroli str.232, 351, 1095-1135)

LWKZ wyjaśniła, że: *rozbieżności pomiędzy zakresem, sposobem i zasobami niezbędnymi do zabezpieczenia zabytków w WPO i uzgodnionymi POZ wynikały z odmiennego podejścia do tych zagadnień. W WPOZ sformułowano propozycję ochrony a na poziomie POZ jednostkowych i samorządowych przyjęte zapisy były wynikiem bieżącej analizy możliwości w tych jednostkach. W 2023 roku rozpoczęliśmy proces uspoźnienia tych zapisów. Proces ten będzie jednak długotrwały z uwagi na fakt, iż w pierwszej kolejności dążymy do aktualizacji planów gmin i powiatów a następnie na ich podstawie aktualizowane będą zapisy w WPOZ. Podjęcie tego procesu jest możliwe dzięki zainicjowanym przez Ministerstwo Kultury*

specjalistycznym studiom, które umożliwiły oddelegowanie pracownika zajmującego się tymi zagadnieniami w WUOZ. Czekamy również na zmianę rozporządzenia MKiDN w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowych.

(dowód: akta kontroli str.1136-1138)

2. LWKZ nie zrealizował części zadań określonych w obowiązującym WPOZ, tj.:

- w WUOZ nie utworzono Punktu Kierowania w gabinecie LWKZ i sekretariacie Urzędu, którego zadaniem było m.in. koordynowanie i monitorowanie działań ratowniczych i konserwatorskich przy ochronie zabytków w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych zagrażających zabytkom (str. 38 WPOZ).

W konsekwencji pracownicy WUOZ zasadniczo nie uczestniczyli w koordynacji działań ratowniczych w fazie reagowania przy zaistniałych sytuacjach kryzysowych dotyczących zabytków. Udział pracowników WUOZ w akcjach ratowniczych przy zabytkach prowadzonych przez służby zarządzania kryzysowego i służby ratownicze miał w kontrolowanym okresie sporadyczny charakter.

(dowód: akta kontroli str.193, 1146-1147)

LWKZ wyjaśnił, że: *Obowiązujący WPOZ był przygotowywany przez pracownika, który nie pracuje już w WUOZ. Zawiera on zapisy, które chcemy zmienić w przygotowywanym projekcie nowego WPOZ. Dotychczas zaktualizowano jedynie dane teled adresowe i schemat powiadamiania i łączności. Usunęliśmy w ramach aktualizacji także część zapisów, które budziły wątpliwości, jednak proces ten nie został jeszcze zakończony. Mając świadomość nieprawidłowości wskazanych podczas poprzedniej kontroli podjęliśmy działania w celu wykonania odpowiednich korekt, a następnie nowego planu, którego uzgodnienie utknęło z powodów proceduralnych – nie ma obecnie szefa obrony cywilnej, który mógłby uzgodnić opracowywany WPOZ. Na nasze zapytanie otrzymaliśmy także odpowiedź z Departamentu Ochrony Zabytków MKiDN z dnia 27 maja 2024 r., w której poinformowano nas, że w bieżącym roku opracowane zostaną standardy sporządzania nowych planów ochrony zabytków. Poinformowano nas także, że trwają konsultacje w tym zakresie z MSWiA. Powyższe jest przyczyną spowolnienia procesu przyjęcia nowego WPOZ. LWKZ co do zasady nie ma możliwości faktycznych by uczestniczyć w każdym zdarzeniu kryzysowych dotyczącym zabytku w fazie reagowania. Jest to domena służb zarządzania kryzysowego. WUOZ otrzymuje informację o skutkach zdarzenia kryzysowego przy zabytku najczęściej po jego zakończeniu. Wówczas pracownicy WUOZ – po zawiadomieniu od właścicieli/użytkowników zabytku lub służb dokonują oględzin i wydają zalecenia mające na celu zabezpieczenie zabytku przed dalszymi stratami, o ile takie wystąpiły w wyniku zdarzenia kryzysowego. Działania LWKZ koncentrują się zatem na działaniach prewencyjnych i szkoleniowych przed wystąpieniem zdarzeń oraz na działaniach następczych w celu ograniczenia dalszych szkód po wystąpieniu zdarzeń kryzysowych.*

(dowód: akta kontroli str.193)

Ocena częściowa

LWKZ posiadał uzgodniony z właściwymi organami WPOZ, który w 2023 roku w ramach aktualizacji dostosowano do obowiązujących przepisów prawa. W dalszym ciągu Urząd nie zapewnił jednakże pełnej spójności zapisów WPOZ z uzgodnionymi POZ w odniesieniu do zakresu i form zabezpieczenia zabytków a także zasobów niezbędnych do jego wykonania. Nie zrealizowano także postanowień WPOZ dotyczących utworzenia Punktu Kierowania w gabinecie LWKZ i sekretariacie Urzędu, którego zadaniem było m.in. koordynowanie i monitorowanie działań ratowniczych i konserwatorskich przy ochronie zabytków w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych zagrażających zabytkom.

Urząd podejmował w kontrolowanym okresie liczne starania w celu wyegzekwowania obowiązku sporządzania POZ przez lubuskie jst, a w odniesieniu do pozostałych podmiotów zobowiązanych do opracowania i uzgodnienia indywidualnych POZ obowiązek ten weryfikował podczas realizowanych kontroli w tych podmiotach oraz przy rozpatrywaniu wniosków o przyznanie dotacji celowej na prace przy zabytkach. Podejmowane przez LWKZ działania skutkowały zwiększeniem liczby uzgodnionych z jst POZ w porównaniu do stanu z 2018 roku. W dalszym ciągu część lubuskich jst nie posiadało jednak uzgodnionych z LWKZ POZ.

3. Realizacja zaplanowanych działań w zakresie ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

LWKZ zaplanował i realizował w badanym okresie m.in. następujące działania dotyczące ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych:

- corocznie aktualizował WPOZ;
- corocznie przypominał o konieczności przyspieszenia prac związanych z opracowaniem GEZ, gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami oraz gminnych i powiatowych planów ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych podczas spotkań LWKZ z samorządowcami³⁰;
- w styczniu 2020 roku opracował i zamieścił na stronie internetowej WUOZ wzory POZ (samorządowych i indywidualnych) oraz formularza zgłoszenia strat w zabytkach;
- corocznie udzielał dotacji celowych na prace konserwatorskie i ratownicze przy zabytkach;
- w latach 2019-2023 zrealizował 826 kontroli w zakresie stanu zachowania obiektów zabytkowych, a także kontroli w zakresie realizacji przez właścicieli/zarządców posiadających zabytki obowiązków wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów oraz wydanych nakazów i zaleceń konserwatorskich;
- nawiązał ściśle współdziałanie z kurią diecezjalną i proboszczami parafii rzymskokatolickich w zapewnieniu planowania ochrony zabytków sakralnych, wykonania prac zabezpieczających i kontroli stanu zachowania, w ramach którego przeprowadzono m.in. szkolenie 20 października 2023 r. w Gościkowie-Paradyżu, 25 sierpnia 2023 r. w Rokitnie, 20 maja 2023 r. w Gościkowie-Paradyżu, 26 sierpnia 2022 r. w Rokitnie, 27 - 28 sierpnia 2021 r. w Gościkowie-Paradyżu, 22-23 lutego 2019 r. w Gościkowie-Paradyżu;
- prowadził szkolenia dla kandydatów na społecznych opiekunów zabytków, m.in. 24 marca 2024 r. w Gorzowie Wlkp., 1 marca 2023 r. w Zielonej Górze,
- nawiązał współpracę z dyrektorami RDLP w Zielonej Górze, Szczecinie i Poznaniu czego efektem było zawarcie z tymi podmiotami trzech porozumień³¹; RDLP w Zielonej Górze – prelekcja „Ochrona zabytków na terenie lasów” 10 kwietnia 2019 r.
- zrealizował w czerwcu 2024 r. ćwiczenia obronne polegające na ochronie zabytkowego kościoła pw. Chrystusa Króla w Łochowicach wraz z ewakuacją zabytków ruchomych będących na jego wyposażeniu;

Podejmowane przez pracowników WUOZ ww. działania stanowiły realizację wniosku nr 6 zawartego w wystąpieniu pokontrolnym z 16 lipca 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 424, 427-458, 868-886, 931-934,1144)

LWKZ nie posiadał w pełni oszacowanych potrzeb w zakresie nakładów niezbędnych na przedsięwzięcia związane z ochroną zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych, natomiast corocznie analizował wysokość wnioskowanych dotacji na prace przy zabytkach z terenu województwa lubuskiego.

(dowód: akta kontroli str. 1144)

W latach 2019-2023 właściciele/zarządcy zabytków złożyli do LWKZ odpowiednio: 58, 57, 54, 58 i 54 wnioski o udzielenie dotacji na prace przy zabytkach. Większość ww. wniosków

³⁰ LWKZ wskazał m.in. spotkania w ramach konwentów zrzeszenia gmin województwa lubuskiego jakie odbyły się w 19 stycznia 2023 r. w Słubicach, 20-22 września 2022 r. w Kołobrzegu, 2 marca 2022 r. (w formie zdalnej), 21 lutego 2020 r. w Żaganiu, 28 marca 2019 r. w Karpaczu

³¹ W dniu 14 grudnia 2022 r. zawarto porozumienia z Dyrektorami RDLP w Zielonej Górze i Szczecinie a 16.11.2022 r. z Dyrektorem RDLP w Poznaniu.

dotyczyła tzw. nakładów koniecznych na prace zabezpieczające zabytki przed ich degradacją, w tym także na wypadek sytuacji kryzysowych³².

Wnioski te zostały rozpatrzone przez powołaną w tym celu przez LWKZ komisję, która po analizie złożonych wniosków przedstawiała tzw. projekt podziału środków budżetowych zatwierdzany następnie przez LWKZ, co skutkowało następnie zawarciem umowy dotacyjnej z beneficjentami dotacji. Ponad 80% środków z dotacji otrzymały kościelne osoby prawne (ta grupa podmiotów złożyła także najwięcej wniosków o przyznanie dotacji). W zdecydowanej większości przypadków kwoty przyznawanych dotacji były niższe od kwot wnioskowanych przez właścicieli/zarządców zabytków.

LWKZ prowadził w kontrolowanym okresie wykaz dotacji udzielonych przez LWKZ oraz dotacji udzielonych przez inne podmioty na lubuskie zabytki, co stanowiło realizację wniosku nr 5 zawartego w wystąpieniu pokontrolnym z 2018 roku.

W latach 2019 - 2023 LWKZ udzielił łącznie 119 dotacji na prace przy zabytkach (w poszczególnych latach objętych kontrolą zawarto od 23 do 26 umów dotacyjnych).

(dowód: akta kontroli str. 414-423,1149-1179)

Badanie pięciu dotacji udzielonych przez LWKZ w kontrolowanym okresie wykazało, że:

- udzielone dotacje, poprzedzone zostały przeprowadzeniem postępowania zgodnego z obowiązującymi regulacjami wewnętrznymi WUOZ³³ i rozporządzeniem MKiDN w sprawie dotacji celowej na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków³⁴;
- wszystkie badane dotacje zostały rozliczone zgodnie z obowiązującymi regulacjami wewnętrznymi WUOZ i zawartymi umowami dotacyjnymi;
- o udzielonych dotacjach LWKZ poinformował inne organy uprawnione do udzielania dotacji na prace przy zabytkach (MKiDN, Marszałka Województwa Lubuskiego, właściwe powiaty/gminy).

(dowód: akta kontroli str. 105)

Pracownicy WUOZ nie realizowali w kontrolowanym okresie kontroli stricte poświęconych zagadnieniom ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych. Roczne plany kontroli WUOZ w latach 2019 -2023 obejmowały natomiast odpowiednio 155³⁵, 133³⁶, 133³⁷,126³⁸ i 110³⁹ pozycji, w tym m.in.:

- kontrole dotyczące rozliczenia udzielonych dotacji (wszystkie zrealizowane);

³² Wnioskowano m.in. o dofinansowanie remontów i naprawy obiektów zabytkowych w zakresie dachów, wzmocnienia murów i konstrukcji, stabilizację fundamentów, wymiany lub montażu instalacji odgromowej, elektrycznej, odgrzybiania, spoinowania, usuwania ubytków, wymiany okien.

³³ Załącznik nr 10 do Zarządzenia LWKZ Nr 14/2019 z 7 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia systemu kontroli zarządczej w WUOZ w Zielonej Górze, Zarządzenie LWKZ Nr 4/2019 z 10 stycznia 2019 r. w sprawie priorytetów przyjętych w realizacji zadań w ramach ochrony zabytków w województwie lubuskim w latach 2019-2022 oraz Zarządzenie LWKZ Nr 15/2022 z 24 października 2022 r. w sprawie priorytetów przyjętych w realizacji zadań w ramach ochrony zabytków w województwie lubuskim w latach 2023-2024.

³⁴ Rozporządzenie MKiDN z dnia 16 sierpnia 2017 roku w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków - Załącznik do obwieszczenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 7 czerwca 2022 r. Dz. U. poz. 1388, ze zm.

³⁵ W 2019 roku WUOZ zrealizował łącznie 221 kontrole, w tym 139 planowych i 82 pozaplanowych. Z tego liczba kontroli, w których uwzględniano zagadnienia związane z ochroną zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych wyniosła 40.

³⁶ W 2020 roku WUOZ zrealizował łącznie 122 kontrole, w tym 71 planowych i 51 pozaplanowych. Z tego liczba kontroli, w których uwzględniano zagadnienia związane z ochroną zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych wyniosła 38.

³⁷ W 2021 roku WUOZ zrealizował łącznie 159 kontrole, w tym 102 planowe i 57 pozaplanowych. Z tego liczba kontroli, w których uwzględniano zagadnienia związane z ochroną zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych wyniosła 36.

W 2022 roku WUOZ zrealizował łącznie 174 kontrole, w tym 97 planowych i 77 pozaplanowych. Z tego liczba kontroli, w których uwzględniano zagadnienia związane z ochroną zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych wyniosła 52.

³⁹ W 2023 roku WUOZ zrealizował łącznie 150 kontrole, w tym 86 planowych i 64 pozaplanowe. Liczba kontroli w których uwzględniono zagadnienia związane z ochroną zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych wyniosła 50.

- kontrole stanu zachowania i zabezpieczenia zabytków ruchomych w obiektach sakralnych prowadzonych w ramach rządowego programu „Razem Bezpieczniej” – kontrole prowadzone wspólnie z Policją i PSP (wszystkie zrealizowane);
- kontrole stanu zachowania, warunków przechowywania i zabezpieczenia zabytków znajdujących się w muzeach (wszystkie zrealizowane);

(dowód: akta kontroli str. 424)

Propozycje podmiotów do planów kontroli pochodziły od pracowników WUOZ. W WUOZ ustalono, że w pierwszej kolejności kontrolami objęte zostaną obiekty zagrożone, w stosunku do których wydano w latach poprzednich zalecenia bądź nakazy konserwatorskie. W odniesieniu do zabytków ruchomych, przyjęto, iż w pierwszej kolejności kontrolowane będą kościoły, które od dawna nie były kontrolowane oraz takie, w których zmieniła się obsada proboszcza.

(dowód: akta kontroli str. 1144)

Nie wszystkie zaplanowane kontrole zostały zrealizowane. W latach 2019-2023 nie zrealizowano odpowiednio 16, 62, 31, 29, 24 kontroli planowych.

(dowód: akta kontroli str.424)

LWKZ wyjaśnił, że *brak realizacji niektórych kontroli ujętych w planie kontroli wynikał m.in. ograniczonych zasobów kadrowych WUOZ, zwiększonej liczby wniosków o wydanie pozwoleń na prace przy zabytkach, dużej ilości nieplanowanych działań związanych z kontrolami pozaplanowymi oraz reagowaniem na doraźne zagrożenia zgłaszane przez media oraz społecznych opiekunów zabytków, a także absencji chorobowej i rotacji pracowników WUOZ.*

(dowód: akta kontroli str. 1145-1146)

LWKZ korzystając z procedur przewidzianych w art. 49 uoz wydał w latach 2019-2024 pięć nakazów na przeprowadzenie prac przy zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. Ponadto w 2022 roku złożono do Starosty Nowosolskiego na podstawie art. 50 uoz dwa wnioski o wyłączenie zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków w celu zabezpieczenia ich przed zniszczeniem lub uszkodzeniem (oba bezskuteczne).

(dowód: akta kontroli str. 874)

W kontrolowanym okresie LWKZ skierował do organów ścigania łącznie 35 zawiadomień o popełnieniu czynów karalnych. Analiza czterech postępowań w wyniku zawiadomień LWKZ wykazała, że w dwóch przypadkach umorzono śledztwa, w jednym przypadku prokuratura skierowała do sądu akt oskarżenia z art. 108 ust. 2 uoz, a w jednym przypadku sprawa nadal jest rozpatrywana (w związku ze zmianą własności miejscowej nastąpiło przekazanie sprawy z Sądu Rejonowego w Zielonej Górze do Sądu Rejonowego w Nowej Soli).

(dowód: akta kontroli str. 517, 1146)

W latach 2019-2024 LWKZ współpracował w zakresie ochrony zabytków z podmiotami zewnętrznym (w tym ze służbami państwowymi) m.in. na podstawie:

- Porozumienia z 1 grudnia 2006 r. zawartego z Komendantem Wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej zastąpionego Porozumieniem z 13 września 2023 r.⁴⁰;
- Porozumienia z 26 października 2005 r. zawartego z Komendantem Wojewódzkim Policji⁴¹;
- Porozumienia z 25 maja 2005 r. zawartego z Komendantem Wojewódzkim Policji, Komendantem Lubuskiego Oddziału Straży Granicznej i Dyrektorem Izby Celnej w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków;

⁴⁰ Porozumienie to przewidywało m.in. wymianę informacji o nieprawidłowościach oraz analizę zaistniałych zdarzeń pożarowych oraz wypracowanie wniosków mających na celu poprawę organizacji działań ratowniczo-gaśniczych.

⁴¹ Porozumienie to zostało zaktualizowane 14 maja 2018 r. W nowym Porozumieniu zawarto m.in. zapisy dotyczące określenia sposobu wzajemnego komunikowania się w dni wolne od pracy, w godzinach poza regulaminowym czasem pracy oraz w sytuacjach niecierpiących zwłoki.

- Porozumienia z 2 marca 2012 r. zawartego z Lubuskim Wojewódzkim Inspektorem Transportu Drogowego w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków;
- Porozumienia z 14 grudnia 2022 r. (z Dyrektorami RDLP w Zielonej Górze i Szczecinie) oraz 16 listopada 2022 r. (RDLP w Poznaniu) – w zakresie współdziałania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

We wszystkich ww. porozumieniach zawarto zapisy dotyczące wzajemnej wymiany informacji i udzielaniu wzajemnej pomocy, w tym w zakresie konsultacji, czynności kontrolnych, a także prowadzenia szkoleń i wymiany doświadczeń. W ww. porozumieniach zawarto także zapisy dotyczące wyznaczenia osób odpowiedzialnych za koordynację i przebieg współpracy.

(dowód: akta kontroli str. 585-640, 875-876)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

Urząd corocznie przypominał o konieczności opracowania i uzgodnienia samorządowych POZ a w ramach prowadzonych kontroli weryfikował fakt realizacji obowiązków z tym związanych.

Pozytywnie ocenić należy dużą aktywność LWKZ w zakresie współpracy z podmiotami zewnętrznymi, opracowanie wzorów jednostkowych i samorządowych POZ oraz prowadzenie ćwiczeń obronnych i licznych szkoleń w zakresie ochrony zabytków.

LWKZ prawidłowo udzielał również dotacji na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytkach i prowadził weryfikację efektów ich wykorzystania. Urząd prowadził także zbiorczy wykaz wszystkich dotacji udzielanych przez uprawnione do tego podmioty na lubuskie zabytki.

WUOZ nie zrealizował w pełnym zakresie wszystkich zaplanowanych kontroli, jednak wynikało to przede wszystkim z dużej liczby realizowanych kontroli doraźnych.

4. Ochrona zabytków w sytuacjach kryzysowych

Opis stanu
faktycznego

W latach 2019-2024 rejestr zdarzeń kryzysowych zagrażających zabytkom prowadzony był w formie rocznych ewidencji zgłoszonych strat w zabytkach. W ww. okresie LWKZ nie otrzymywał od Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego (dalej WCZK) ani od powiatowych i gminnych centrów zarządzania kryzysowego ostrzeżeń o zagrożeniach dla zabytków. Informacje o zdarzeniach kryzysowych dotyczących zabytków oraz ich skutkach wpływały do WUOZ w Zielonej Górze po ich zaistnieniu.

(dowód: akta kontroli str. 146-153, 1146-1147)

W okresie objętym kontrolą nie zaistniały zdarzenia, które wymagałyby udziału pracowników WUOZ w fazie podwyższenia gotowości, w fazie reagowania, jak również w fazie zabezpieczania i dokumentowania strat dotyczących zabytków po wystąpieniu sytuacji kryzysowej. W latach 2019-2024 nie zdarzyła również się sytuacja, w której LWKZ byłby zobligowany do koordynacji działań gminnych lub powiatowych służb w odniesieniu do zdarzeń kryzysowych zagrażających zabytkom z terenu województwa lubuskiego.

(dowód: akta kontroli str. 1146)

Z analizy rocznych wykazów strat w zabytkach za lata 2019-2024 wynika, że Urząd odnotował łącznie 81 przypadków zgłoszonych do LWKZ szkód w zabytkach, w tym w poszczególnych latach odpowiednio: 10 strat w 2019 roku, 14 strat w 2020 roku, 11 strat w 2021 roku, 20 strat w 2022 roku, 21 strat w 2023 roku i 5 strat w 2024 roku (stan na dzień 30 maja 2024 r.)

Zgłaszane straty dotyczyły:

- złomów drzew przy zabytkach lub zabytkowych parkach i alejach;
- kradzieży powalonych fragmentów drzew przy zabytkach lub w zabytkowych parkach i alejach;
- pożarów;
- uszkodzeń dachów lub innych części obiektów zabytkowych w wyniku wichur lub obfitych opadów deszczu;

- zawalenia się ścian zabytku;
- aktów wandalizmu, np. pomalowania zabytku farbą w spreju czy uszkodzenia drzwi.
(dowód: akta kontroli str. 146-153, 1147)

W wyniku analizy zgłoszonych strat WUOZ podejmował działania w zakresie przeprowadzenia kontroli doraźnych wraz z wydaniem zaleceń co do dalszego postępowania w celu zabezpieczenia uszkodzonego zabytku, a także informował organy ścigania w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa.

(dowód: akta kontroli str. 146-153, 517)

W latach 2019-2024 WUOZ ze środków własnych wydatkował łącznie 71 tys. zł na dofinansowanie przedsięwzięć związanych z ochroną zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych (zabezpieczenia przeciwpożarowe, instalacje odgromowe, wzmocnienie sklepień zabytków grożących zawaleniem). Środki te stanowiły około 3,4 % wszystkich środków, które zostały przyznane na dofinansowanie prac i robót przy zabytkach wpisanych do rejestru.

(dowód: akta kontroli str. 1147)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena częściowa

W sytuacjach kryzysowych LWKZ podejmował adekwatne do potrzeb działania po otrzymaniu zgłoszenia uszkodzeń zabytków, w szczególności przeprowadzał kontrole i wydawał zalecenia w zakresie zabezpieczenia i dalszego postępowania, a także w uzasadnionych przypadkach zawiadamiał organy ścigania. Podejmowane przez LWKZ we współpracy ze służbami działania prowadzone były w sposób ograniczający negatywne skutki zdarzeń. LWKZ aktywnie współpracował z lubuskimi jst, służbami ratowniczymi a także prowadził liczne szkolenia oraz ćwiczenia obronne mające na celu wzmocnienie ochrony zabytków, w tym także na wypadek sytuacji kryzysowych.

5. Realizacja wniosków pokontrolnych sformułowanych przez NIK

Opis stanu
faktycznego

NIK w wystąpieniu pokontrolnym z 2018 roku sformułowała siedem wniosków pokontrolnych. Urząd zrealizował w całości pięć wniosków pokontrolnych.

I tak, LWKZ zrealizował następujące wnioski:

- 1) Wniosek nr 1 dotyczący sporządzenia karty ewidencyjnej dla budynku dawnego kina we Wschowie, wpisanego do rejestru zabytków – karta ta została założona w listopadzie 2018 roku, co zostało opisane w pierwszym obszarze niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- 2) Wniosek nr 2 dotyczący zaktualizowania WPOZ poprzez dostosowanie jego treści do wymogów rozporządzenia kryzysowego MKiDN, uzupełnienia danych jednostek powiatowych oraz usunięcia niespójnych zapisów – na wykazie 12 WPOZ *Wykaz jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców przewidzianych do udzielania pomocy zabytkom w razie zagrożenia* oraz na schemacie 13 *Sposób współdziałania, powiadamiania i łączności* - uzupełniono dane powiatu we Wschowie oraz powiatów grodzkich w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. roku, co zostało opisane w drugim obszarze niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- 3) Wniosek nr 5 dotyczący prowadzenia wykazów wszystkich dotacji udzielanych przez organy uprawnione do dofinansowania prac przy zabytkach z terenu województwa lubuskiego – LWKZ prowadzi wykaz wszystkich dotacji celowych na lubuskie zabytki udzielonych przez uprawnione do tego podmioty (w oparciu o otrzymywane zawiadomienia o ich udzieleniu) oraz wykaz dotacji udzielanych przez siebie dotacji celowych na dofinansowania prac przy zabytkach z terenu województwa lubuskiego, co zostało opisane w obszarze trzecim niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- 4) Wniosek nr 6 dotyczący podejmowania działań w celu wyegzekwowania obowiązków właścicieli/posiadaczy zabytków obowiązków wynikających z ustawy o ochronie

zabytków i opieki nad zabytkami, w szczególności w zakresie wykonywania zaleceń i nakazów konserwatorskich oraz zabezpieczania tych zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych – LWKZ podejmował opisane w obszarze trzecim niniejszego wystąpienia pokontrolnego działania w celu wyegzekwowania obowiązków właścicieli/posiadaczy zabytków z ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, w szczególności w zakresie wykonywania zaleceń i nakazów konserwatorskich oraz zabezpieczenia tych zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych (zwłaszcza odnośnie opracowania indywidualnych planów ochrony tych zabytków)⁴²;

- 5) Wniosek nr 7 dotyczący terminowego i rzetelnego uzgadniania POZ przesłanych do LWKZ - terminowo i rzetelnie uzgadniał POZ przesłane do LWKZ⁴³, co opisano w obszarze drugim niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

LWKZ nie zrealizował natomiast w całości wniosków nr 3 i 4 zawartych w wystąpieniu pokontrolnym z 16 lipca 2018 roku. I tak:

- 1) LWKZ nie zapewnił pełnej zgodności POZ i WPOZ w zakresie zasobów przewidzianych do zabezpieczenia zabytków (Wniosek nr 3), co zostało opisano w drugim obszarze niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- 2) LWKZ nie zapewnił pełnej realizacji zadań wynikających z WPOZ⁴⁴ (Wniosek nr 4), co opisano w obszarze drugim niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1179)

LWKZ wyjaśnił, że nowy WPOZ jest na etapie końcowego projektu i czeka na informacje w jaki sposób należy go uzgodnić w związku z likwidacją stanowiska Szefa Obrony Cywilnej Kraju. LWKZ oczekuje także na informację dotyczącą skali i wielkości załącznika graficznego do planu.

Z informacji przekazanej przez MKiDN do Urzędu w maju 2024 roku wynika, że w bieżącym roku zostaną wykonane standardy opracowania kompleksowo nowych planów ochrony zabytków we wszystkich województwach w oparciu o jeden szablon (wzór), które będą zawierały również informacje dotyczące skali map. MKiDN poinformował również, że w sprawie wskazania sposobu uzgadniania planów – w związku ze zniesieniem w 2022 roku stanowiska Szefa Obrony Cywilnej Kraju – zwrócono się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji o odpowiedź w tej kwestii.

(dowód: akta kontrolistr.1136-1138)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

LWKZ zrealizował w pełnym zakresie pięć z siedmiu wniosków pokontrolnych jakie NIK sformułowała w 2018 roku po kontroli P/18/108. Założono zbiorczą ewidencję wszystkich dotacji udzielanych na lubuskie zabytki oraz sporządzono kartę ewidencyjną dla zabytku wskazanego przez NIK w 2018 roku. Urząd rzetelnie i terminowo uzgadniał także jednostkowe i samorządowe POZ oraz podejmował działania na rzecz wyegzekwowania od właścicieli i posiadaczy zabytków obowiązków sporządzenia POZ. Zaktualizowano także zapisy WPOZ w zakresie wykazu jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców przewidzianych do udzielania pomocy zabytkom w razie zagrożenia oraz w zakresie określenia sposobu współdziałania, powiadamiania i łączności. Pozytywnie ocenić należy także opracowanie przez Urząd i udostępnienie na stronie internetowej WUOZ wzorów POZ i formularza zgłoszenia strat w zabytkach.

LWKZ nie zrealizował natomiast w pełnym zakresie dwóch wniosków, tj. wniosku w zakresie zapewnienia spójnych zapisów WPOZ i uzgadnianych POZ (dotyczących zasobów przewidzianych do zabezpieczenia zabytków) oraz wniosku dotyczącego pełnej realizacji

⁴² Między innymi w trakcie prowadzonych przez WUOZ kontroli stanu zachowania zabytków oraz przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków kontrolowani są informowani o obowiązku posiadania indywidualnych POZ - służy do tego dodatkowa rubryka znajdująca się w protokole kontroli.

⁴³ Terminowość potwierdzono na podstawie badania trzech wybranych POZ przesłanych do LWKZ w latach 2019-2024.

⁴⁴ Nie utworzono m.in. Punktu Kierowania w sekretariacie WUOZ i gabinecie LWKZ (str. 38 WPOZ).

zadań wynikających z WPOZ (dotyczących utworzenia m.in. Punktu Kierowania w sekretariacie WUOZ i gabinecie LWKZ).

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, wnosi o:

1. Sporządzenie kart ewidencyjnych dla dwóch zabytków wpisanych do rejestru zabytków w 2021 i 2022 roku, tj. dawnego, tzw. Młynówki przy ul. Żelaznej 2 w Żaganiu (nr L-920/A) oraz mostu przesuwnego nr K602 wraz ze schronem/jazem nr 602 w miejscowości Ołobok, gmina Skąpe, powiat świebodziński (nr L-902/A).
2. Zapewnienie spójnych zapisów WPOZ z uzgadnianymi POZ (jednostkowymi i samorządowymi) dotyczących zakresu, sposobu i zasobów niezbędnych dla zabezpieczania zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych.

Uwaga

Podjęcie działań w celu utworzenia Punktu Kierowania w gabinecie LWKZ i sekretariacie Urzędu, którego zadaniem będzie m.in. koordynowanie i monitorowanie działań ratowniczych i konserwatorskich przy ochronie zabytków w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych zagrażających zabytkom (str. 38 WPOZ). Zdaniem NIK niezależnie od planowanych przez LWKZ zmian w treści WPOZ m.in. w zakresie usunięcia postanowień dotyczących ww. Punktu Kierowania – do czasu uzgodnienia i zatwierdzenia nowego WPOZ wszystkie zapisy obecnie obowiązującego WPOZ winny być realizowane przez Urząd.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 29 lipca 2024 r.

Kontroler:

Krzysztof Hofman
gł. specjalista kontroli państwowej

/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

p.o. Wicedyrektor
Mariusz Kniat

/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/